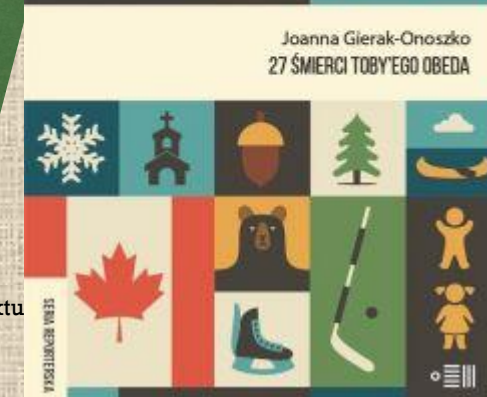

NA POGRANICZU KULTUR

Projekt realizowany wraz z nauczycielami
języka polskiego

Beata Bojar

* książki, które zainspirowały mnie do stworzenia projektu

- Jak wytłumaczyć polskiemu nastolatкови sens słów „**Litwo**, ojczyzna **moja**...”?
- Jak wyjaśnić obecność Jankiela w „Panu Tadeuszu”? Żałobę (bosiny) starego żyda w „Mendlu Gdańskim”? Mityczny Drohobycz w opowiadaniach Schulza?
- Jak zrozumieć resentymenty we współczesnej literaturze „małych ojczyzn” (Wrocław, Gdańsk, Opole, Lublin)?
- Jak wytłumaczyć zasymilowanie skamandrytów?
- Jak zrozumieć decyzję matki K.K. Baczyńskiego po śmierci syna, by nie ujawniać jego tożsamości? I jak zinterpretować jego wiersz „Pokolenie” z 1943 roku, wiedząc, że Poeta napisał go po śmierci swojego wuja w getcie warszawskim?
- Jak odczytać definicję ewolucji narodu i zjednoczonej Europy z książki „Pamięć i tożsamość” Jana Pawła II?

bez edukacji
wielokulturowej

1/ konieczność uwzględniania różnorodnych kontekstów w edukacji polonistycznej

2/ zapis dot. lektur uzupełniających:

**lub inne utwory literackie wybrane przez nauczyciela*

**CZY JEST MIEJSCE
DLA EDUKACJI
WIELOKULTUROWEJ
W SZKOLE?**

Edukacja wielokulturowa: proces oświatowo-wychowawczy

Cel: kształtowanie **rozumienia odmienności** kulturowych oraz przygotowanie **dialogowych interakcji** z przedstawicielami innych kultur; ma prowadzić, drogą **krytycznej refleksji**, do wzmocnienia **własnej tożsamości kulturowej**.

■

Edukacja wielokulturowa:

- wspiera procesy zakorzenienia w kulturze rodzimej,
- sytuuje w świecie społeczności lokalnych,
- pozwala przekraczać bezpośrednie doświadczenia, zauważać innych z ich historią, różnicami i podobieństwami,
- uświadamiać sobie specyfikę odrębności i jednocześnie wspólne dziedzictwo ludzkości.

Najważniejszymi celami edukacji wielokulturowej rozumianej jako proces wychowawczy:

- przeciwdziałanie i sprzeciw wobec takich zjawisk społecznych, jak rasizm, przesąd, dyskryminacja;
- podkreślenie znaczenia kontaktu wielokulturowego, który będzie promował pluralizm kulturowy w miejsce segregacji i asymilacji kulturowej;
- bezstronność wobec uczniów, którzy pochodzą z innego kraju, należą do mniejszości narodowych lub są dziećmi uchodźców;
- równe możliwości edukacyjne dla wszystkich dzieci.
- podkreślenie procesu stawania się „obywatelem świata”.

Strategie edukacji wielokulturowej:

- ❑ **rozdzielenie** -> edukacja obok siebie -> **etnocentryzm**
- ❑ **zintegrowanie** -> przyjęcie wartości, języka kultury dominującej -> **podporządkowanie wielkości/większości**
- ❑ **tygiel kulturowy** -> oddzielna edukacja oraz połączenie -> połączenie z kulturą dominującą (możliwość edukacji we własnej kulturze, w kulturze dominującej lub korzystanie z obu opcji).
- ❑ **równe traktowanie** -> pierwszeństwo potrzeb mniejszości -> strategia edukacji **międzykulturowej**, która jest jedną z opcji w edukacji wielokulturowej

Źródło:

Pedagogika międzykulturowa [w:] Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, t.1.

Wyzwania edukacji wielokulturowej [w:] Cz. Lewicki, M. Cichowska, *Dyskurs pedagogiczny*, t.9.

Wielokulturowość to zjawisko związane z występowaniem na jednym terenie **kilku grup o różnych wyznaniach, językach, tradycjach i obyczajach** oraz systemie organizacji społecznej.

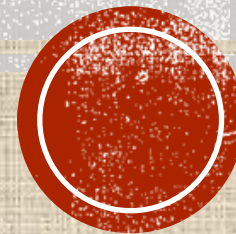
Międzykulturowość (interkulturowość) to **pogląd**, niosący przesłanie, że utrzymując kontakty z innymi kulturami, **wzbogacamy swoją osobowość i umiejętności współdziałania** z przedstawicielami innych narodowości.

PROPOZYCJE ZAGADNIEŃ NA LEKCJE JĘZYKA POLSKIEGO W SZKOLE PONADPODSTAWOWEJ

wielokulturowość
międzykulturowość

stereotypowość
pogranicze kultur

WIELOKULTUROWOŚĆ A REGION (MIEJSCE)

EDUKACJA POLONISTYCZNA W SZKOLE PONADPODSTAWOWEJ

- Lublin/Chełm/Biłgoraj/Zbaraż/ inne miasteczka (sztetel) – pogranicze wielokulturowe

- Śląsk Opolski – świat odzyskany czy utracony?

Literatura pogranicza: relacje międzyludzkie w społecznościach na terenach o strukturze wielonarodowej i wielokulturowej (niemieccy właściciele i repatrianci ze Wschodu)

- Gdańsk – mit *genius loci* – miasto wielonarodowe, wolne
- Bieszczady i Karpatia - tygiel wielokulturowy
- Łemkowie – kultura, której NIE MA (pomiędzy latynizacją a rutenizacją)

- Hanna Krall – obraz Lublina, którego BRAK - ***Wyjątkowo długa linia***
- Ida Fink – wybrane opowiadanie z tomu ***Podróż*** (np. obraz Zbaraża – miejsce urodzenia pisarki)
- Tomasz Różycki – ***Dwanaście stacji***
- Paweł Huelle - ***Weiser Dawidek***
- Stefan Chwin – ***Hanemann***
- Andrzej Stasiuk - ***Opowieści galicyjskie (Miejsce), Jadąc do Babadak***
- Monika Sznajderman – ***Pusty las***

WIELOKULTUROWOŚĆ JAKO KONTEKST:

❑ Literatura polska:

- obraz Żyda w polskiej literaturze:
„Pan Tadeusz”, „Mendel Gdański”
- kreacje bohaterów
- romantyczny i pozytywistyczny idealizm
- ❖ przeciw antysemityzmowi

❑ Literatura żydowska:

- Isaac Bashevis Singer – sposób widzenia Polaków w literaturze:
- krytycyzm, przerysowanie
- zagrożenie cywilizacją Zachodu
- lęk przed utratą tożsamości i odrębności narodowej
- raj utracony
- świat chasydów
- ❖ można zaprezentować kulturę i literaturę żydowską u jej źródeł (pokazać odmienny punkt widzenia)

WIELOKULTUROWOŚĆ JAKO KONTEKST:

- *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego:
 - ojciec i córka (Singer i Pepa, Żyd i Rachela)
 - stereotypizacja i idealizacja postaci
 - źródła konfliktu z chłopstwem (Czepiec)
 - relacja z księdzem
 - zbliżenie środowisk artystycznych polsko-żydowskich (polonizacja Żydów)
 - zmiany pokoleniowe (tradycja i odejście od tradycji)

- Julian Strykowski – *Austeria* (obraz ortodoksyjnego środowiska żydowskiego w Galicji, która przestanie istnieć)
- Tradycje żydowskie (podobieństwa i odmienności kulturowe):
 - zaręczyny
 - wesele
 - taniec
- ❖ **propozycja:** materiał pomocniczy do lekcji na podstawie książki „Na pograniczu narodów i kultur” pod red. Bogusława Wróblewskiego, Warszawa 2020.

LEŚMIAN I SKAMANDRYCI A DYLEMATY POETÓW ŻYDOWSKICH

Polscy poeci żydowskiego pochodzenia - zasymilowani:

- Poezja zakorzeniona w europejskiej tradycji kulturowej
- Skamandryci: elity intelektualne odrodzonej Polski/związki z władzą
- Związek z polską kulturą
- Wrośnięcie w sferę kultury języka polskiego
- Mistrzostwo słowa: Leśmian, Tuwim itd.
- Kto pisze po polsku, jest Polakiem

Nieznani poeci żydowscy (lub: polsko-żydowscy):

- Ujęcie kontekstowe: Maurycy Szymel, Anda Ekier, Roman Brandstaetter, Debora Vogel,
- „Żyd jako podmiot własnej wypowiedzi” (za Władysławem Panasem) w literaturze lat 30-ych XX w.
- Żyd jako Inny/Inny jako Ten Sam
- Poezja jako „rana” (rozdarcie kulturowe)
- Pisarstwo „po-między”; „dywiz” (Polska – Palestyna, język polski – hebrajska mowa)
- Dramat języka („mową ojców sepleniąc” – M. Szymel)
- Język jidysz:

<https://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/jezyk-jidysz/>

SCHULZ I KAFKA - INNOŚĆ ARTYSTYCZNIE DOSKONAŁA

▪ **Żyd**, czyli **Inny**, to **Każdy**

- Przedstawienia archetypiczne w opowiadaniach Schulza (np. ojciec, matka) – uogólnienie
- Porządek mityczny/biblijny
- W autorskiej przedmowie do *Sklepów cynamonowych*:

„W książce tej podjęto próbę wydobywania dziejów pewnej rodziny, pewnego domu na prowincji nie z ich realnych elementów, zdarzeń, charakterów czy prawdziwych losów, lecz poszukując ponad nimi mitycznej treści, sensu ostatecznego owej historii”.

- Paraboliczność obrazów w prozie F. Kafki
- Człowieka wyobcowany, którego związki z innymi uległy zniszczeniu
- Walka człowieka ze światem kończy się klęską
- Narodowość i przynależność kulturowa nie są istotne – człowiek to byt odrębny (samotność w świecie)
- Edyp/Hiob/Józef w „Procesie” – archetypiczność bohatera

PROPOZYCJE MUZEUM POLIN

1. Tuwim i Ginczanka:

<https://www.youtube.com/watch?v=VY8TAcARU30>

2. Dyskusja:

<https://www.youtube.com/watch?v=huJVziNUuAI>

3. Bruno Schulz i Debora Vogel

<https://www.youtube.com/watch?v=3mx4eKc5OcQ>

4. Bolesław Leśmian i Rachela Korn

<https://www.polin.pl/pl/wydarzenie/nowe-historie-osobiste>

DZIĘKUJĘ

bbojar@lscdn.pl

tel. 665 913 765

Beata Bojar

